

עניינים תוכן

2..... ניתוח היצירה : נערה מן הרחם של מירי בן שמחון

2..... רקע

2..... ניתוח השיר

7..... ביבליוגרפיה

ניתוח היצירה: נערה מן הרחם של מירי בן שמחון

רקע

מירי בן שמחון הייתה משוררת צרפתייה אשר נולדה במעבר ממרוקו לישראל. היא כתבה סיפורים קצרים, שירים וגם תרגמה שירים אשר עסקו בשאלות מגדריות, אתניות ואחרות. השיר שבו אנו עוסקים הוא שיר הנערה מן הרחם. כבר בשם השיר אנו רואים את התיבה נערה אשר מסמנת את הגיל ואת המגדר. הוא מקבע את האישה בתור נערה מן המובן של ראשוניות החיים שלה. הנעורים מתאפיינים בכך שנעשה בהם ניסיון לסמן את גבולות העצמי של האדם וחוסר הרצון שלו להיכנע לתרבות חיצונית.

ניתוח השיר

הייצוג מבנה את הזהות הנשית כבר בתחילת השיר, עם השורות הראשונות שלו. המשוררת כבר בשורות הראשונות שואלת לאן היא הולכת וכיצד היא מאבדת את הצעדים שלה. בן שמחון למעשה אומרת כי היא לא יודעת מאין הנערה באה ולאן היא הולכת. הגוף שלה מנסה להילחם בסימונים של הסביבה החיצונית שלה. במילים אלו מורגש ניכור אשר נובע מן הניגוד שבין הדימוי הצורני במילה מאבדת ובין המילה מעבדת. עיבוד האדמה הוא ביטוי של מגע פעיל עם העולם ואילו המילה איבוד מסמל את אובדן הקשר עם האדמה. כמו כן המילה רישום לקוחה מעולם מושגים מדעי. במילים אחרות, המשוררת מדמה את עצמה לגורם בעל נקודת מבט אובייקטיבית אשר בוחן את הדמות בתור אובייקט בעולם.

בהמשך השיר אנו רואים כי הנערה מבקשת לסמן את העולם בסימן ייחודי לה. לכן היא בוחרת לשלב את השפה הצרפתית בתוך השיר. הצרפתית היא שפת האם של הנערה ולכן למרות שהיא מנסה להגדיר את עצמה מחדש, ללא השימוש בעברית, היא אינו יכולה להימלט מהשפעות הסביבה החיצונית באמצעות הצרפתית. למעשה גם הרצון שלה להיות ייחודי, על ידי הוספת מילה בצרפתית, מראה עד כמה היא שבויה בתוך חיקוי, שכפול של סימונים שהסביבה הותירה בה, בלי שהיא מסוגלת למצוא את עצמה מחדש. היא למעשה שבויה בתוך הרחם של אמא, כאשר השפה היא האלגוריה לשבי זה. בהמשך אנו רואים כיצד שורר ניכור בין הנערה ובין הסביבה הטבעית שלה, אותם היא רואה בתור סביבה כלל לא טבעית. היא מגיעה למסקנה כי היא שרויה למעשה בנסיבות של המציאות המקיפה אותה. היא אינה מסוגלת ליצור לעצמה זהות עצמאית משלה ולכן היא מבקשת נסיבות אחרות שיו נסיבות שבהם היא תוכל לנוע ולהיות מחוברת מבלי להרגיש את תחושת הניכור שמקיפה אותה.

ניתן ללמוד על תחושת הניכור הזו גם מספרות המחקר אשר עסקה בנושא של שירה מזרחית פמיניסטית. השפה היא אחד הגורמים המרכזיים אשר יכולים לגרום לניכור של האדם מן החברה שבה הוא חי. החוקרת שוחט (2001) הראתה כי למרות שעולים לעיתים חיים בארץ במשך עשרות שנים, שפת האם שלהם היא השפה המרכזית ששגורה בפה. בישראל השפה הזרה מציירים את העולה בתור גורם מנוכר לחברה ובתור גורם אשר לא מצליח להשתלב בתוך החברה הישראלית בצורה טובה ונכונה. חוסר היכולת של הנערה להגדיר את עצמה בעברית והדרך שבה היא משלבת את הצרפתית מראה על נטייה דומה אשר מנובעת מניכור דומה.

שוחט מתארת את הזהות היהודית- ערבית אשר לא היה לא מקום בימים של תחילת המדינה. היא מראה כיצד התחדדה התפיסה של ה-אנחנו והם, באופן כפוי על היהודים ממוצא ערבי. כל זיהוי של האדם בתור בעל מאפיינים ערביים, היה נתפס בצורה שלילית על ידי החברה הישראלית בשנות החמישים ובמדיה מסוימת עד להיום (שוחט, 2001). לכן על היהודים שבאו מארצות ערב היה להסתיר או לטשטש את המאפיינים הערביים שלהם. היא מגדירה את עצמה בתור יהודייה עיראקית בתור חלק מקבוצה יהודית אשר התאזרחה בתוך תרבות מוסלמית ערבית ובהתהלך ארוך הפכה את תרבותה לתרבות ערבית.

מכאן שהזהות שלה היא זהות יהודית ערבית, למרות שמשום המצב הפוליטי והתרבותי, לא הייתה יכולה להגדיר תעצמה כך. טענות אלו תורמות למאבק דיכוי הנשים המזרחיות על ידי כך שהם מאפשרות לנשים להגדיר את עצמן מבלי שהם ייחשדו בעוינות לחברה המרכזית או מבלי שהן יצטרכו להראות כיצד הן משרתות את טובת הכלל. היא מראה כיצד הן יכולות וצריכות לשמור על הזהות האישית שלהן, כפי שהן רואות אותה, מבלי לספק דין וחשבון חברתי על הגדרת הזהות שלהן בתור נשים מזרחיות (שוחט, 2001).

מציאות דומה פגשה המשוררת אשר נולדה בדרך ממרוקו לישראל. היא אומנם הייתה חלק מן החברה הישראלית אולם בכל זאת לא יכלה לבטא את עצמה או את המאפיינים הערבים שלה מפאת החשש כי החברה תשפוט אותה בצורה חמורה משום כך. בכך ניתן לראות את השיר בתור ייצוג אשר תורם למאבק בגזענות אשר נובעות מסיבות תרבותיות. העובדה כי אדם בעל תרבות שונה, במקרה זה שפה שונה, לא מהווה דבר נגדו ואין הוא אמור לשמש נגד האדם. בכך ייצוג השיר תורם למאבק בגזענות אשר מבקשת ליצור את החברה בתור מקשה אחת שלא מכילה שוני תרבותי כלל.